

Ombud för hygien och patientsäkerhet, uppdrag och ansvar

Sedan 2011 har Sverige en patientsäkerhetslag (1). Enligt patientsäkerhetslagen ansvarar vårdgivaren för att bedriva ett systematiskt patientsäkerhetsarbete och arbeta förebyggande för att förhindra vårdskador. En vårdskada är enligt patientsäkerhetslagen när en patient drabbas av lidande, kroppslig eller psykisk skada eller sjukdom samt dödsfall som hade kunnat undvikas om adekvata åtgärder hade vidtagits vid en patients kontakt med hälso- och sjukvården (1). Utöver individens lidande medför vårdskador stora kostnader för vården.

Socialstyrelsen har tagit fram en nationell handlingsplan för ökad patientsäkerhet 2025-2030, [Agera för säker vård](#) (2).

Handlingsplanen innehåller fyra grundläggande förutsättningar och fem prioriterade fokusområden. De fyra grundläggande förutsättningar är Engagerad ledning och tydlig styrning, En god säkerhetskultur, Patientens som medskapare och Adekvat kunskap och kompetens.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen skall hälso- och sjukvårdsverksamhet bedrivas så att kraven på god vård uppfylls. Det innebär att hälso- och sjukvården skall vara av god kvalitet med en god hygienisk standard. God hygienisk standard innebär att lokaler, utrustning, organisering och planering av

verksamheten utformas så att risken för infektioner och smittspridning minimeras (3, 4). Vårdgivaren ansvarar för att säkerställa och ta fram de processer och rutiner som behövs för en god vårdhygienisk standard och att denna standard följs av medarbetarna.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9) ålägger dock vårdgivaren att utöva egenkontroll (5).

Den nationella handlingsplanen och [Patientsäkerhetsplan - Vårdgivarwebben Västra Götalandsregionen](#) (6) ligger till grund för Sjukhusen i västers patientsäkerhetsarbete. I den nationella handlingsplanen presenteras fem prioriterade fokusområden. Hygien- och patientsäkerhetsombuden genomför insatser inom ramen för de prioriterade fokusområdena exempelvis inom vårdrelaterade infektioner och smittspridning i vården, trycksår, fallskador, undernäring och patientsäkerhetsutbildning.

Syfte

Att stärka patientsäkerhetsarbetet med hjälp av hygien- och patientsäkerhetsombud samt att öka arbetet med de prioriterade fokusområdena i den nationella handlingsplanen. Syftet är även att främja samtal och spridning av goda exempel mellan ombuden på förvaltningens olika sjukhus.

Organisation

Nedan beskrivs ramarna för Sjukhusen i västers hygien- och patientsäkerhetsombudsarbete.

- 3.1 Arbetsform

Samtliga enheter med patientnära verksamhet inom Sjukhusen i väster ska ha hygien- och patientsäkerhetsombud. Enhetschef ansvarar för att utse ombud.

Det arrangeras två-tre ombudsträffar per termin, cirka en timme vardera. Utöver dessa möten anordnas en förvaltningsövergripande hygien- och patientsäkerhetsdag.

- 3.2 Förutsättningar

Patientsäkerhet- och hygienombud skall beredas schematid motsvarande ca 10 % av en heltidstjänst per enhet för att under goda arbetsmiljöförhållanden kunna ta nedan beskrivna ansvar. Ombudsuppdraget skall vara personbundet och uppdragstagare ska arbeta en stor del av sin tjänst på enheten.

Ansvarsfördelning

Nedan beskrivs vilket ansvar respektive funktion har i hygien- och eller patientsäkerhetsombudsarbetet inom Sjukhusen i väster.

Hygien- och patientsäkerhetsombud

- Ansvara för kommunikation och informationsöverföring mellan enheten och ombudsgruppen.
- Tillsammans med enhetschef ansvara för kommunikation och informationsöverföring kring hygien- och patientsäkerhetsfrågor på enheten.
- Förbereda sig inför och delta på både ombudsträffar och utbildningstillfällen kopplat till uppdraget. Delta vid externa utbildningsaktiviteter på området.
- Tillsammans med enhetschef delta i planering och genomförande av förbättringsarbete kopplat till hygien- och patientsäkerhetsarbete.
- Ansvara för att planerade mätningar blir genomförda och registrerade.
- Introducera nyanställda och studenter på enheten i rutiner, arbetssätt och dokumentation som rör hygien- och patientsäkerhet.

- På vårdavdelning informera och motivera kollegor till att arbeta med regional fallindikator och regional tryckssårsdokumentation.
- Motivera och engagera kollegor i att aktivt arbeta enligt basala hygienrutiner och klädregler (BHK).
- Vara enhetens kontaktperson gentemot Patientsäkerhetsenhet/Vårdhygien.

Det är viktigt att tänka igenom struktur och rubriknivåer – som sedan återspeglas i innehållsförteckningen. Varje område i styrdokumentet ska ha en egen rubrik. Hjälpa läsaren med rubriker och innehållsförteckning, för att läsaren snabbt ska kunna hitta till det avsnitt som är relevant för den.

Numrera bara rubrikerna om dokumentet kräver det – exempelvis om det finns stort behov av att hänvisa till specifika avsnitt i dokumentet.

Enhetschef

- Utse ombud för enheten.
- Säkerställa att ombud är tillsatta och ansvarar för att meddela patientsäkerhetssamordnare vid förändringar.
- Ge ombud ett skriftligt uppdrag och ett tydligt mandat att utföra uppdraget utifrån den förvaltningsövergripande uppdragsbeskrivningen.
- Skapa förutsättningar för ombud att utföra uppdraget genom att bland annat ge utrymme på arbetsplatsträffar.
- Utföra VEK, Vårdhygienisk egenkontroll årligen enl. Patientsäkerhetsplan (6)
- Tillsammans med ombud leda och hålla samman enhetens systematiska kvalitetsarbete kopplat till hygien och patientsäkerhet.
- Tillsammans med ombud ansvarar för kommunikation och informationsöverföring kring hygien och/eller patientsäkerhetsfrågor på enheten.

- Genomgå Socialstyrelsens webbaserade patientsäkerhetsutbildning.

Verksamhetsutvecklare i verksamhet

- På uppdrag stödja ombud och enhetschef i specifika frågor.
- Vid behov delta vid sjukhusspecifika ombudsträffar.
- Genomgå Socialstyrelsens webbaserade patientsäkerhetsutbildning.

Områdeexperter inom trycksår, undernäring och fall

- På uppdrag stödja ombud och enhetschef i specifika frågor.
- Vid behov delta vid sjukhusspecifika ombudsträffar.
- Genomgå Socialstyrelsens webbaserade patientsäkerhetsutbildning.

Kompetens

Nedan beskrivs den grundläggande ämneskompetens hygien- och patientsäkerhetsombuden behöver.

Hygien- och Patientsäkerhetsombud

- Om relevant för enheten, ha kunskap gällande trycksår, registrering av regional fallindikator och regional tryckssårsdokumentation genomförs.
- Vara uppdaterad i de avsnitt i Vårdhandboken som rör trycksår, undernäring, fall och vårdhygien.
- Ha kunskap om hur mätningar kopplat till följsamhet till BHK utförs och registreras.
- Genomgå den grundkurs för nya hygienombud som Vårdhygien anordnar.
- Hålla sig uppdaterad inom sitt ansvarsområde genom att ta del av föreslagna utbildningar och källor till information.
- Genomgå Socialstyrelsens webbaserade patientsäkerhetsutbildning.

Områdesexperter inom trycksår, undernäring och fall

- Hålla sig uppdaterad och verka i verksamheten inom sitt expertområde samt kopplingen till patientsäkerhetsområdet och hygien genom att ta del av föreslagna utbildningar och källor till information.

Uppföljning

Följsamhetsmätning till BHK genomförs på förvaltningens enheter med patientnära verksamhet. Den regelbundna registreringen av följsamhet till BHK rapporteras in månadsvis på intranätet i applikationen Basala hygienrutiner och klädregler. [Smittskydd och vårdhygien - Sjukhusen i väster](#) (7). Enhetschef rapporterar löpande resultatet och analys från gjorda mätningar i Plan och styr och genomför vid behov planerade/vidtagna åtgärder.

Hygien- och patientsäkerhetsombud analyserar resultat och genomför förbättringar utifrån enhetens resultat av gjorda mätningar.

Referenser

1. Socialdepartementet. Patientsäkerhetslag (2010:659) [Internet]. Stockholm: Regeringskansliet; 2010 [uppdaterad 2021; citerad 2021-07-16]. Hämtad från: http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/patientsakerhetslag-2010659_sfs-2010-659
2. Socialstyrelsen. 2025 Nationell handlingsplan för ökad patientsäkerhet i hälso- och sjukvården 2025-2030 [[Agera för säker vård](#)]. Stockholm: Socialstyrelsen
3. Socialdepartementet. Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) [Internet]. Stockholm: Regeringskansliet; 2017 [uppdaterad 2021; citerad 2021-07-16]. Hämtad från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/halso-och-sjukvardslag_sfs-2017-30
4. Socialstyrelsen. Basal hygien i vård och omsorg (SOSFS 2025:29). Socialstyrelsens författningssamling. Hämtad från: [HSLF-FS 2025:29 Socialstyrelsens föreskrifter om ändring i föreskrifterna \(SOSFS 2015:10\) om basal hygien i vård och omsorg - Socialstyrelsen](#)
5. Socialstyrelsen. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9). [Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete – Handbok för tillämpningen av föreskrifter och allmänna råd \(SOSFS 2011:9\) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete - Socialstyrelsen](#)
6. Västra Götalandsregionen (VGR). Patientsäkerhetsplan. Västra
a. Götalandsregionen: Hälso- och sjukvårdsstyrelsen; 2024
Hämtad från: [Patientsäkerhetsplan - Vårdgivarwebben Västra Götalandsregionen](#)
7. [Smittskydd och vårdhygien - Sjukhusen i väster](#)

Information om handlingen

Handlingstyp: Rutin

Gäller för: Sjukhusen i väster

Innehållsansvar: Marianne Gustafsson, (margu20),
Chefsjuksköterska

Granskad av: Susanne Jähnke Thuresson, (susja11), Samordnare

Godkänd av: Per Wiger, (perwi3), Chefläkare

Dokument-ID: SV9024-2108058916-414

Version: 1.0

Giltig från: 2026-01-15

Giltig till: 2028-01-15